

Sygn. akt IV Ko 35/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lutego 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach w Wydziale IV Karnym

w składzie:

Przewodniczący SSO Arkadiusz Cichocki (ref.)

Sędziowie SSO Sewer Skumiał

SSR (del.) Sławomir Lach

Protokolant: (...)

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej Marka Dutkowskiego

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 lutego 2014 r.

sprawy z wniosku T. S.

w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania

na mocy art. 552 § 4 k.p.k. w zw. z art. 554 k.p.k.

orzeka

zasądza od Skarbu Państwa na rzecz **T. S. (S.)**, syna (...) urodz. (...) w G. kwotę **9.000 (dziewięciu tysięcy) zł** tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od 3 sierpnia 2011 r. do 8 maja 2012 r. w sprawie Sądu Okręgowego w Gliwicach, sygn. IV K 237/11;

w pozostałym zakresie wniosek oddala;

na mocy art. 29 ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. L. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych plus 27,60 zł (dwadzieścia siedem złotych i sześćdziesiąt groszy) podatku od towarów i usług, łącznie **147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych i sześćdziesiąt groszy)** tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy z urzędu;

kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt IV Ko 35/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawca T. S. złożył wniosek o zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa łącznej kwoty 35.000 zł z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od 3 sierpnia 2011 r. do 8 maja 2012 r. w sprawie Sądu Okręgowego w Gliwicach, sygn. IV K 237/11. Na dochodzoną sumę roszczenia składały się kwoty 20.000 zł – tytułem odszkodowania za wyrządzoną szkodę oraz 15.000 zł – tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (wniosek: k. 1-2 akt odszkodowawczych).

Uzasadniając wysokość żadanego odszkodowania w kwocie 20.000 zł wskazał, że w okresie tymczasowego aresztowania nie mógł wykonywać pracy zarobkowej, natomiast przed zatrzymaniem był zatrudniony i osiągał dochody w wysokości 2.600 zł miesięcznie. Dodał we wniosku, że w jego ocenie równolegle odbywane w tym samym okresie kary pozbawienia wolności zostały zarządzone do wykonania wyłącznie z powodu tymczasowego aresztowania w sprawie, której dotyczy jego wniosek. W toku rozprawy wnioskodawca podtrzymał wniosek zastrzegając jednocześnie, iż ma świadomość, że zarządzenie wykonania kary w innych sprawach nastąpiło jeszcze przed jego zatrzymaniem w sprawie, której dotyczy wniosek, co może mieć wpływ na możliwość przyznania mu odszkodowania. Oświadczenia o cofnięciu wniosku w tym zakresie jednak nie złożył.

Określając podstawę żądania zadośćuczynienia w kwocie 15.000 zł wnioskodawca podniósł, że tymczasowe aresztowanie negatywnie wpłynęło na jego stan psychiczny a ponadto doszło wskutek tego do rozpadu jego rodziny, zwłaszcza więzi z konkubiną i synem.

Wnioskodawca swoje żądanie oparł na treści art. 552 k.p.k., z którego wynika, iż oskarżonemu przysługuje odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikającą z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

W dniu 3 sierpnia 2011 r. wnioskodawca został zatrzymany przez funkcjonariuszy Policji w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k. Jako formalną podstawę zatrzymania wskazano normę art. 244 § 1 k.p.k. odnotowując w protokole zatrzymania, że czynność ta jest dokonywana w związku z obawą ucieczki i ukrycia się zatrzymanego oraz zacierania przez niego śladów (protokół zatrzymania, k. 33 akt IV K 237/11).

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Gliwicach z 5 sierpnia 2011 r., sygn. IX Kp 578/11 zastosowano wobec wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie na okres 3 miesięcy, tj. od 3 sierpnia 2011 r. do 3 października 2011 r. (k. 63-64 akt IV K 237/11).

Tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy było przedłużane postanowieniami Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 26 września 2011 r., sygn. IV Kp 286/11 – do 3 stycznia 2012 r. (k. 101-102), z dnia 19 grudnia 2011 r., sygn. IV K 237/11 – do 3 kwietnia 2012 r. (k. 179) i z dnia z 13 marca 2012 r., sygn. IV K 237/11 – do 3 czerwca 2012 r. (k. 245 akt IV K 237/11).

W dniu 1 grudnia 2011 r. wniesiono do Sądu Okręgowego w Gliwicach akt oskarżenia przeciwko wnioskodawcy, w którym zarzucono mu popełnienie przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k. (k. 149-153 akt IV K 237/11).

Postanowieniem Sądu Okręgowego w Gliwicach z 8 maja 2012 r., sygn. IV K 237/11 uchylono tymczasowe aresztowanie wobec wnioskodawcy nie stosując wobec niego żadnych środków wolnościowych (k. 318). W tym samym dniu zakończono wykonywanie wobec wnioskodawcy tymczasowego aresztowania, przy czym pozostał on w Areszcie Śledczym w związku z osadzeniem w innej sprawie (nakaz zwolnienia, k. 320 i zawiadomienie o zwolnieniu oraz osadzeniu w innej sprawie, k. 337 akt IV K 237/11).

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 24 czerwca 2013 r., sygn. akt IV K 237/11 uniewinniono wnioskodawcę od popełnienia zarzuconego czynu (k. 495 akt IV K 237/11). Wyrok ten został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 25 października 2013 r., sygn. akt II AKa 357/13 (k. 556 akt IV K 237/11).

Wobec wnioskodawcy w całym okresie tymczasowego aresztowania były wykonywane kary pozbawienia wolności orzeczone w innych sprawach. W okresie od 3 sierpnia 2011 r. do 3 stycznia 2012 r. wnioskodawca odbywał karę 5 miesięcy pozbawienia wolności orzeczoną przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w sprawie IX K 2250/08 (zawiadomienie o wykonywaniu kary, k. 66 akt IV K 237/11). W okresie od 3 stycznia 2012 r. do 3 stycznia 2013 r. odbywał karę roku pozbawienia wolności orzeczoną przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w sprawie III K 461/09 (zawiadomienie o wykonywaniu kary, k. 80 akt IV K 237/11).

Po rozpoznaniu wniosku Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Sąd uznał roszczenie wnioskodawcy za słuszne co do zasady. Zasadzono jednak na jego rzecz wyłącznie zadośćuczynienie, bowiem żadna szkoda majątkowa pozostająca w związku przyczynowym z tymczasowym aresztowaniem nie powstała.

W realiach sprawy zbędne było szczegółowe analizowanie sytuacji procesowej, w jakiej zastosowano wobec wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie, a w szczególności rozważanie, czy istniejące wówczas dowody istotnie uzasadniały zastosowanie izolacyjnego środka zapobiegawczego. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego prawomocne uniewinnienie osoby tymczasowo aresztowanej w toku postępowania stanowi wystarczającą podstawę do zasądzenia na jego rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia. Takie stanowisko jest bez zastrzeżeń akceptowane w judykaturze już od czasu wydania uchwały Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., sygn. I KZP 27/99 (opubl. OSNKW 1999/11-12/72). W tejże uchwale Sąd Najwyższy stwierdził, iż odpowiedzialność Skarbu Państwa określona w art. 552 § 4 k.p.k. opiera się na zasadzie ryzyka. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego „prawomocne uniewinnienie, w zasadzie, stanie się zawsze podstawą ustalenia, że wcześniej stosowane tymczasowe aresztowanie było niewątpliwie niesłuszne, i to bez względu na to, czy jego podstawą będzie pewne stwierdzenie, że przestępstwa w ogóle nie popełniono, albo że popełnił je kto inny, czy też stało się tak dlatego, że nie zdołano zebrać wystarczających dowodów winy, nawet wówczas, gdy zastosowanie miała reguła określona w art. 5 § 2 k.p.k.” (z uzasadnienia cytowanej uchwały). Uzasadniając taki pogląd w dalszej części uzasadnienia Sąd Najwyższy stwierdził, że „w tych (...) wszystkich sytuacjach uznać należy, pamiętając o tym, że zgodne z przepisami rozdziału 28 k.p.k. tymczasowe aresztowanie może nastąpić w sytuacji niepewności dowodowej co do sprawstwa i zawinienia aresztowanego (art. 249 § 1 in fine k.p.k.), to jeżeli sąd nie wykaże, w sposób nie budzący wątpliwości, że oskarżonemu można przypisać sprawstwo i zawinienie, to właśnie zasada słuszności przemawiać będzie za przyjęciem, iż odpowiedzialność za szkodę i krzywdę wynikłą ze stosowania w takiej sytuacji tymczasowego aresztowania, na zasadzie ryzyka, ponosi Skarb Państwa.”.

Sąd Okręgowy akceptując w pełni argumentację Sądu Najwyższego uznał zatem roszczenie wnioskodawcy za słuszne co do zasady. Tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy stanowiło bowiem dolegliwość, której T. S. wobec prawomocnego uniewinnienia nie powinien był doznać.

Nie wynika przy tym z akt sprawy, by wnioskodawca w jakimkolwiek stopniu przyczynił się do niesłusznego tymczasowego aresztowania (co wiązałoby się z konsekwencjami opisanymi w art. 553 k.p.k.). Wnioskodawca miał stałe miejsce pobytu, nie ukrywał się i nie uchylał się od stawiennictwa na jakiegokolwiek wezwania (zatrzymanie nie było poprzedzone wezwaniem do dobrowolnego stawiennictwa). Nigdy treść składanych przez wnioskodawcę wyjaśnień nie była traktowana jako dowód uzasadniający tezę o dużym prawdopodobieństwie popełnienia przestępstwa. Z oświadczenia o formalnym przyznaniu się do winy podczas pierwszego przesłuchania (k. 49-50 akt IV K 237/11) wnioskodawca już w tym samym przesłuchaniu się wycofał oświadczając, że „nie poda szczegółów i jak nie dostanie mniejszej kary to się nie przyznaje”. Zarówno podczas posiedzenia w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania (k. 61-62), jak i podczas późniejszych przesłuchań konsekwentnie nie przyznawał się do winy (k. 83-84, 129, 203-204). Ani wniosek prokuratora o zastosowanie tymczasowego aresztowania (k. 51) ani postanowienie Sądu o zastosowaniu tego środka (k. 63-64) nie wskazywały na to, by dowód z wyjaśnień podejrzanego stanowił podstawę stwierdzenia przesłanki ogólnej tymczasowego aresztowania z art. 249 § 1 k.p.k. Zachowanie wnioskodawcy w toku postępowania karnego w żadnym stopniu nie przyczyniło się zatem do jego tymczasowego aresztowania, czy to poprzez fałszywe samooskarżenie, czy też bezprawne utrudnianie przebiegu postępowania. Z akt sprawy Sądu Okręgowego w Gliwicach, sygn. akt IV K 237/11 wynika zresztą, że wnioskodawca w toku całego procesu nie przyznając się do winy podejmował aktywną obronę przeciw postawionemu zarzutowi.

Odszkodowanie

Analiza akt osobowych wnioskodawcy z Aresztu Śledczego, a w szczególności dat podjęcia poszczególnych decyzji stanowiących podstawę pozbawienia go wolności, wyklucza istnienie związku przyczynowego pomiędzy tymczasowym

aresztowaniem a poniesioną przez wnioskodawcę szkodą majątkową. Niewątpliwie wnioskodawca po osadzeniu w areszcie śledczym utracił możliwość wykonywania swojej dotychczasowej pracy. Nie miałby jednak takiej możliwości również w przypadku, gdyby tymczasowego aresztowania nie zastosowano. Tymczasowe aresztowanie w niniejszej sprawie nie miało żadnego wpływu na możliwość wykonywania przez niego pracy zarobkowej. W całym okresie, w którym stosowano ten środek, były wobec wnioskodawcy wykonywane kary pozbawienia wolności orzeczone w innych sprawach. Wbrew twierdzeniom wnioskodawcy zastosowanie tego środka nie miało żadnego wpływu na fakt zarządzenia wykonania kary w sprawie IX K 2250/08. W dacie zatrzymania wnioskodawcy postanowienie o zarządzeniu wykonania kary w tamtej sprawie było już prawomocne. Jak wynika z treści tego postanowienia (k. 3 akt osobowych wnioskodawcy – część A), przesłanką zarządzenia wykonania kary było prawomocne skazanie w innej sprawie za przestępstwo podobne. Tymczasowe aresztowanie w sprawie, której wniosek dotyczy, nie miało zaś żadnego wpływu na treść tamtego postanowienia i wpływu takiego mieć nie mogło, skoro postanowienie o zarządzeniu wykonania kary stało się prawomocne jeszcze przed datą czynu, w związku z którym wnioskodawcę niesłusznie aresztowano, tj. przed 2 sierpnia 2011 r. Taka sama sytuacja zachodziła w przypadku sprawy Sądu Rejonowego w Gliwicach, sygn. III K 461/09, w której postanowienie o zarządzeniu wykonania kary zostało wydane 11 maja 2011 r. i uprawomocniło się w dniu 18 czerwca 2011 r. (k. 3 akt osobowych wnioskodawcy – część A w zakresie dot. sprawy III K 461/09).

Wnioskodawca w toku rozprawy przyznał zresztą, że wcześniej tej kwestii bliżej nie przeanalizował i że ma świadomość braku związku pomiędzy tymczasowym aresztowaniem a możliwością dalszego wykonywania pracy zarobkowej. Nie ma też jakichkolwiek podstaw, by łączyć tymczasowe aresztowanie z jakimkolwiek uszczerbkiem majątkowym doznany przez wnioskodawcę względnie z utratą przez niego spodziewanych korzyści. W sytuacji, gdy wnioskodawca i jego pełnomocnik nie złożyli oświadczenia o cofnięciu wniosku w tym zakresie, nie zachodziły podstawy do umorzenia postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k. w części dotyczącej żądania zasądzenia odszkodowania. Wniosek w tej części, z formalnego punktu widzenia podtrzymywany na rozprawie, należało zatem oddalić.

Zadośćuczynienie

Sąd uznał, że wnioskodawca ma prawo do zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną mu wskutek niesłusznego tymczasowego aresztowania. Sąd miał w polu widzenia tę okoliczność, że wobec wnioskodawcy w całym okresie tymczasowego aresztowania były wykonywane kary pozbawienia wolności orzeczone w innych sprawach. Nie pozbawia go to jednak prawa do zadośćuczynienia. Sąd w pełni podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 27 maja 2009 r., sygn. II AKa 99/09, opubl. KZS 2009/11/50, zgodnie z którym „Odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie należy się także wtedy, gdy aresztowanie było wykonywane równoległe z odbywaniem kary pozbawienia wolności. Wnioskodawca podlegał bowiem rygorowi tymczasowego aresztowania, innemu jak rygorzy odbywania kary pozbawienia wolności, zgodnie z art. 223a § 1 i 2 k.k.w., a nie powinien był mu podlegać”.

Nie ma wątpliwości, że tymczasowe aresztowanie w niniejszej sprawie negatywnie wpłynęło na warunki osadzenia wnioskodawcy. Sytuacja wnioskodawcy w okresie tymczasowego aresztowania istotnie odbiegała od typowej sytuacji osoby odbywającej jedynie karę pozbawienia wolności. Zgodnie z dyspozycją art. 223a § 1 k.k.w. nie miał prawa do korzystania z aparatów telefonicznych oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej. Widzenia z odwiedzającymi mogły być mu udzielane wyłącznie za zgodą organu dysponującego. Jego korespondencja podlegała, w odróżnieniu od skazanych, cenzurze ze strony organu prowadzącego postępowanie karne. Nie mógł korzystać z przepustek i zezwoleń na czasowe opuszczenie jednostki penitencjarnej. Nie mógł się też ubiegać o zatrudnienie na takich warunkach, jak skazani, w szczególności poza terenem aresztu śledczego. Niebagatelne znaczenie dla określenia rozmiaru wyrządzonej wnioskodawcy krzywdy ma również fakt osadzenia go w warunkach zakładu typu zamkniętego. Wprowadzona do wykonania z dniem 3 sierpnia 2011 r. kara 5 miesięcy pozbawienia wolności orzeczona w sprawie IX K 2250/08 nie była przyczyną osadzenia go w ZK typu zamkniętego. Jak wynika z akt osobowych – części B (strona 4 – pismo z 9 sierpnia 2011 r.) wnioskodawca został skierowany do zakładu karnego typu zamkniętego „z powodu stosowania TA w innej sprawie”. Tymczasowe aresztowanie w sprawie, której dotyczy wniosek o odszkodowanie,

było także podstawą osadzenia wnioskodawcy w zakładzie typu zamkniętego w późniejszym okresie, aż do czasu uchylecia tego środka (akta osobowe, część B, strona 7 – pismo z 4 lutego 2012 r.). Osadzenie go w warunkach zakładu zamkniętego uzasadniane było innymi przyczynami dopiero w późniejszym okresie. Jak bowiem wynika ze znajdującego się w aktach osobowych wnioskodawcy projektu oceny okresowej z 16 maja 2012 r. (strona 9) pomimo uchylecia tymczasowego aresztowania kontynuowano osadzenie wnioskodawcy w warunkach zakładu zamkniętego „z uwagi na cechy i właściwości osobiste skazanego”, tj. z uwagi na niewłaściwe funkcjonowanie w grupie osadzonych. Przyczyny takiej nie wskazywano natomiast wcześniej, więc nie ma żadnych podstaw do zakładania, że wnioskodawca byłby osadzony w warunkach zakładu zamkniętego w okresie od 3 sierpnia 2011 r. do 8 maja 2012 r. także w sytuacji, gdyby nie stosowano wobec niego niesłusznego tymczasowego aresztowania.

Przytoczone wyżej okoliczności skłoniły Sąd do uznania, że wnioskodawcy należy przyznać zadośćuczynienie za krzywdę wyrządzoną niesłusznym tymczasowym aresztowaniem.

Orzekając o wysokości należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia Sąd miał na uwadze, iż nie może ono oczywiście mieć charakteru jedynie symbolicznego. Zadośćuczynienie nie może być jednak nadmierne w stosunku do doznanej krzywdy, aby nie służyło bezpodstawnemu, moralnie niestosownemu wzbogaceniu poszkodowanego (tak np.: postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 30 marca 1994 r., sygn. II AKz 98/94, opubl. KZS 1994/4/37). Wysokość zadośćuczynienia w typowych sytuacjach niesłusznego tymczasowego aresztowania musi być utrzymana w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom życia i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (tak np.: postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 20 lutego 1992 r., sygn. II AKz 191/91, opubl. OSA 1992/5/34).

Stosownie do treści art. 445 § 1 k.c. (stosowanego posiłkowo w sprawach o ustalenie wysokości zadośćuczynienia) zadośćuczynienie powinno być odpowiednie i odnosić się do krzywdy wyrządzonej niesłusznym aresztowaniem. Ustalenie, jaka kwota w konkretnych okolicznościach jest „odpowiednia”, należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, co oczywiście nie może oznaczać dowolności. Bezspornym jest, że jednym z elementów wyznaczającym wysokość zadośćuczynienia jest długość czasu, w którym wnioskodawca był niesłusznym pozbawiony wolności. Tę wartość da się określić w sposób precyzyjny, bowiem wyraża się ona określoną jednostką czasu (w przypadku wnioskodawcy było to 9 miesięcy i 5 dni). Znacznie bardziej złożony charakter ma ustalenie rozmiaru krzywd o charakterze niemajątkowym, których doznał wnioskodawca i powetowanie tychże w drodze satysfakcji materialnej. Sprostanie temu zadaniu wymaga przeanalizowania dotychczasowej sytuacji życiowej wnioskodawcy i to zarówno osobistej, jak i zawodowej oraz indywidualnych cech jego charakteru w powiązaniu z ustaleniem subiektywnego poczucia pokrzywdzenia niesłusznym pozbawieniem wolności. Istotną rolę odgrywa również ocena okoliczności in concreto związanych z niesłusznym tymczasowym aresztowaniem.

Biorąc pod uwagę aktualne warunki życia i przeciętną stopę życiową społeczeństwa uznał Sąd, iż w typowych sprawach odszkodowawczych z tytułu niesłusznego pozbawienia wolności zasadne jest zasądzanie zadośćuczynień w kwotach zbliżonych do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za każdy miesiąc niesłusznego pozostawiania w warunkach izolacji. Taka wysokość kwot zadośćuczynienia wynika także z ujednoliconej praktyki orzeczniczej, co pozwala zapewnić przewidywalność rozstrzygnięć i porównywalne traktowanie osób w podobnej sytuacji prawnej. Praktyka orzecznicza wskazuje przy tym na duże zróżnicowanie kwot przyznawanych zadośćuczynień, co jest zrozumiałe, skoro każdorazowo należy brać pod uwagę indywidualne okoliczności konkretnej sprawy. Analiza orzecznictwa sądów apelacyjnych dostarcza wielu przykładów przyznawania zadośćuczynień w kwotach znacznie wyższych. Dla przykładu wskazać można wyroki Sądu Apelacyjnego w Katowicach wydane w sprawach II AKa 315/11 (wyrok z 25 sierpnia 2011 r. – przyznano zadośćuczynienie w kwocie 50 tys. zł za każdy miesiąc tymczasowego aresztowania) II AKa 270/11 (wyrok z 11 sierpnia 2011 r. – zadośćuczynienie w kwocie około 66,7 tys. zł za każdy miesiąc tymczasowego aresztowania), czy II AKa 351/10 (wyrok z 4 listopada 2010 r. – zadośćuczynienie w kwocie 25 tys. zł za 40 dni tymczasowego aresztowania). Oprócz sytuacji skrajnych (każdy z powołanych wyżej wyroków dotyczył niesłusznym aresztowanych funkcjonariuszy publicznych) wskazać też warto na inne orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Katowicach, w których potwierdzano zasadność przyznania zadośćuczynień w kwotach znacząco wyższych od równowartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. W sprawie II AKa 520/12 (wyrok z 24 stycznia 2013 r.) za adekwatne

uznano zadośćuczynienie w kwocie 7.000 zł. Sprawa ta dotyczyła osoby prowadzącej indywidualną działalność gospodarczą, nie karanej i mającej małoletnie dziecko. W sprawie II AKa 140/13 (wyrok z 9 maja 2013 r.) podwyższając zasądzone w I instancji zadośćuczynienie Sąd Apelacyjny w Katowicach wskazał, że kwota około 5.000 zł za każdy miesiąc niesłusznego tymczasowego aresztowania jest zaniżona i podwyższył zadośćuczynienie do kwoty 50.000 zł w związku z tymczasowym aresztowaniem wynoszącym niewiele ponad 3 miesiące. Sprawa dotyczyła osoby prowadzącej działalność gospodarczą, niekaranej i mającej rodzinę.

Wypracowane w orzecznictwie kryteria ustalania wysokości należnego zadośćuczynienia wskazują zatem, że punktem wyjścia winna być kwota w okolicach równowartości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za każdy miesiąc tymczasowego aresztowania a dalsze modyfikacje (zarówno podwyższenie, jak i obniżenie kwoty zadośćuczynienia) winny być uzależniane od indywidualnych okoliczności konkretnej sprawy.

W przypadku wnioskodawcy zasadne jest znaczące obniżenie kwoty zadośćuczynienia w stosunku do kwoty, jaką powinna byłaby otrzymać inna osoba w porównywalnej sytuacji życiowej, która jednak nie odbywałaby równoległe kar pozbawienia wolności. Istnieje wyraźna różnica pomiędzy sytuacją osoby wolnej a warunkami życia skazanego na karę pozbawienia wolności. W przypadku wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie nie warunkowało samego pozbawienia go wolności a jedynie wpływało niekorzystnie na warunki osadzenia w izolacji. Dlatego zasadne było przyznanie jedynie części takiego zadośćuczynienia, jakie należałoby się tymczasowo aresztowanemu wnioskodawcy w przypadku, gdyby nie odbywał równoległe kary w innej sprawie.

Jak już wskazano wyżej, za punkt wyjścia do ustalenia wysokości należnego zadośćuczynienia Sąd przyjął przeciętne wynagrodzenie miesięczne za każdy miesiąc niesłusznego tymczasowego aresztowania. W dacie wyrokowania ostatnie opublikowane przeciętne wynagrodzenie miesięczne wynosiło 3.651,72 zł (komunikat Prezesa GUS z 13 listopada 2013 r. w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w trzecim kwartale 2013 r. – M.P. z 2013 r., poz. 904). Z przyczyn omówionych wyżej za podstawę należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia należało przyjąć kwotę stanowiącą jedynie ułamek tej wartości. Porównując sytuację osoby, która jest niesłusznie tymczasowo aresztowana a powinna pozostawać na wolności z sytuacją osoby osadzonej do odbycia kary pozbawienia wolności ale poddanej surowszym rygorom w związku ze stosowanym równoległe niesłusznym tymczasowym aresztowaniem uznał Sąd, że należne zadośćuczynienie winno stanowić około $\frac{1}{4}$ przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za każdy miesiąc tymczasowego aresztowania (co w zaokrągleniu daje kwotę ok. 1.000 zł). Pamiętając o tym, że ustalenie kwoty zadośćuczynienia nie sprowadza się do prostych wyliczeń arytmetycznych, lecz wymaga rozważenia całokształtu indywidualnych okoliczności występujących w danej sprawie uznał Sąd, że za okres nieco ponad 9 miesięcy niesłusznego tymczasowego aresztowania należy przyznać wnioskodawcy zadośćuczynienie w kwocie **9.000 zł**. W ocenie Sądu jest to rozstrzygnięcie adekwatne nie tylko z punktu widzenia indywidualnej sytuacji wnioskodawcy, lecz także z uwagi na względy sprawiedliwości wyrażające się porównywalnym traktowaniem osób, których sytuacja prawna i faktyczna jest zbliżona.

Z powołanych wyżej względów uznał Sąd jednocześnie, że żądana przez wnioskodawcę kwota zadośćuczynienia wynosząca 15.000 zł, czyli stanowiąca równowartość około 1.630 zł za każdy miesiąc tymczasowego aresztowania, była zawyżona i przekraczała skalę cierpień doznanych przez pokrzywdzonego wskutek niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania. Niektóre podnoszone przez wnioskodawcę okoliczności mające wpływ na rozmiar krzywdy, faktycznie podwyższenia zadośćuczynienia nie uzasadniają. Rozłąka z osobami najbliższymi była niezależna od tego, czy wnioskodawca był tymczasowo aresztowany. Jako osoba odbywająca karę pozbawienia wolności i tak nie mógłby on mieszkać z rodziną. Kontakty z tymi osobami, jakkolwiek wiążące się z pewnymi obostrzeniami (konieczność uzyskiwania zgody na widzenia, cenzura korespondencji, brak możliwości kontaktów telefonicznych), nie były jednak wykluczone wskutek tymczasowego aresztowania. Z akt sprawy IV K 237/11 oraz akt osobowych wnioskodawcy nie wynika przy tym, by osobom najbliższym wnioskodawcy czyniono jakiegokolwiek przeszkody w takich kontaktach. Analiza akt osobowych wnioskodawcy potwierdza korzystanie przez niego z pomocy psychologicznej, jednak nie wskazuje na jakieś poważniejsze problemy zdrowotne, które nasiliłyby się wskutek tymczasowego aresztowania. Nie ma też żadnych podstaw twierdzenie, że tymczasowe aresztowanie w sprawie niniejszej uniemożliwiło wnioskodawcy ubieganie się o warunkowe zwolnienie a przez to pogarszało jego perspektywy

szybszego odzyskania wolności. Udzielenie warunkowego zwolnienia nie jest przecież uzależnione od tego, czy wobec skazanego są stosowane środki zapobiegawcze w innych sprawach a jedynie od tego, czy odbył wymaganą część kary. Warto też zauważyć, że w toku postępowania w sprawie IV K 237/11 ustalano, w związku ze złożonym wnioskiem o uchylenie tymczasowego aresztowania, że wnioskodawca uzyska możliwość ubiegania się o warunkowe zwolnienie z odbywanych kar w dniu 15 kwietnia 2012 r. (k. 276). Tymczasowe aresztowanie uchylono wobec niego 8 maja 2012 r., czyli zaledwie 3 tygodnie później. Co więcej, wobec wprowadzenia wnioskodawcy do wykonania szeregu innych kar, aktualnie termin uzyskania przez niego prawa do ubiegania się o warunkowe zwolnienie przypada na 18 sierpnia 2014 r. (akta osobowe wnioskodawcy część B – okładka). Nie ma więc żadnych racjonalnych przesłanek, by zakładać, że to tymczasowe aresztowanie negatywnie wpłynęło na szanse wnioskodawcy w ubieganiu się o owe warunkowe zwolnienie. Dlatego Sąd Okręgowy oddalił żądanie wnioskodawcy w pozostałej części uznając je za niezasadne.

Orzekając o należnych wnioskodawcy odsetkach Sąd uznał za zasadne zasądzenie odsetek od daty prawomocności wyroku. Odsetki od sumy pieniężnej stanowiącej zadośćuczynienie za niesłuszne pozbawienie wolności są wynagrodzeniem za opóźnienie w zapłacie sumy pieniężnej, która jest już wymagalna, i dlatego należy uznać, że za czas do wydania przez sąd prawomocnego orzeczenia o zadośćuczynieniu odsetki nie przysługują. Dopóki bowiem roszczenie wierzyciela (tu: wnioskodawcy) nie jest wymagalne, dopóty dłużnik (tu: Skarb Państwa) nie opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, a tym samym nie zachodzi sytuacja, o której mowa w art. 481 § 1 kodeksu cywilnego (tak: teza 2 postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 1991 r., sygn. V KRN 475/90, opubl. OSNKW 1991/10-12/52).

Orzekając o kosztach postępowania Sąd miał na uwadze, iż stosownie do art. 554 § 2 k.p.k. koszty postępowania w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie ponosi Skarb Państwa. Wnioskodawca korzystał z udzielonej z urzędu pomocy prawnej fachowego pełnomocnika a koszty zastępstwa nie zostały pokryte. Dlatego na rzecz pełnomocnika na podstawie art. 29 ustawy Prawo o adwokaturze zasądzono wynagrodzenie w stawce minimalnej określonej w § 14 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powiększone o stawkę należnego podatku od towarów i usług.